

KAAN EGEMEN

Bizi bizden alan şiddete karşı

Her beden, başka kırılan bedenlerin tehdidi altında olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Ancak günümüzde bu eski görüşün özel bir anlam kazandığı da unutulmamalı. Butler, söz konusu özel anlamın birbirini tanıma değil, aksine sömürü üzerinde yükseldiğini belirtir. "Tam olarak hayat sayılmayan"(!) bazı hayatlara, "imha edilebilir" ve "yası tutulamaz" damgası yapıştırılır. Bunlar bir topluluğa dönüştürülür, kaybedilen ve "şiddeti hak eden" bir kitle haline getirilir

İnsan şu savaşıma ve ortamı germe alışkanlığından bir türlü vazgeçemedi. Birbirinin boğazına sarılmak, sağı solu işgal etmek ve bütün bunları kâr amacıyla yapmak kör tarafımız, belki de zayıf noktamız. "Kâr", her zaman finansal anlamda değil elbette; üstünlük kurmak ya da bir başkasını değersiz kılmak gibi de yorumlanabilir.

Judith Butler bu konulara uzun zamandır kafa yoruyor. "Kırılan Hayat"tan sonra "Savaş Tertipleri"yle benzer temalar üzerine düşünmeyi sürdürüyor.

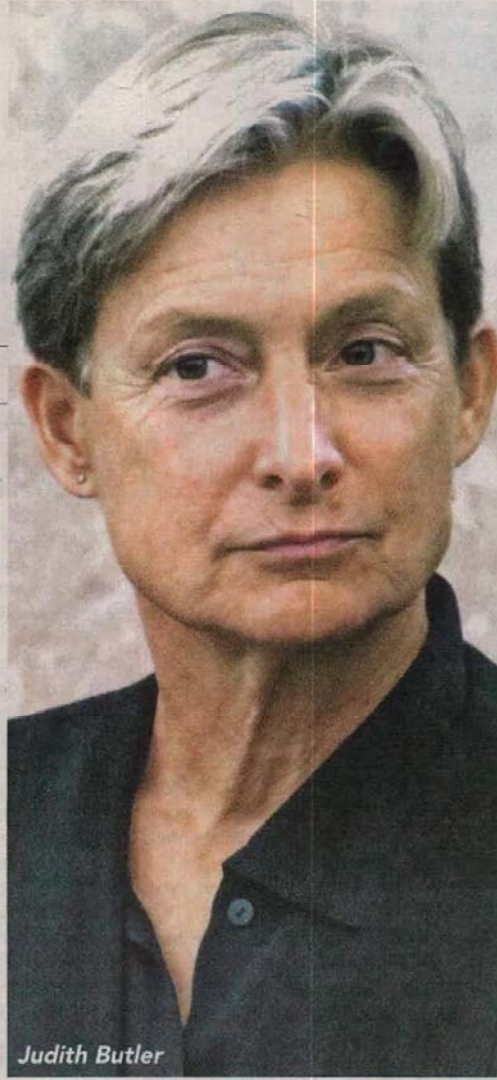
'Yası tutulabilirliğin' ayaklar altına alınması

Savaştan ve karşısındakinin hayatını değersizleştirmekten bıkmayan insanları bu anlamda motive eden şey ne? Butler'a göre kayıp veya incinmiş hayatlar kavrayışının ardında siyaset var, dolayısıyla da iktidarlar. Kırılma, değersizlik ve incinmişlik, kol-tuk sahibi müktedirler tarafından bir kere sezildi mi şiddetin dozu da hemen yükseltilir. Böylece kırılma, güvencesizlikle ve ayrımcılıkla eşleşmeye başlar.

Yazara göre tertip kuran siyaset, günü geldiğinde savaşın, sonraki gün ise savaş karşı kitleleri örgütleyen hareketlerin peşine düşer. Yani hayatın kırılma da ya-bancılışmayı da ayrımcılığı da pompalayan veya geri çeken yine o müstesna kurum. Bir insanın hayatının değerli ya da değersiz olduğuna "karar verecek" herhangi bir siyasi merci, daha baştan sakat bir eyleme imza atar. Çünkü saygın ve Butler'ın deyişiyle "yası tutulabilirlik" ayaklar altına alınır.

Butler, hayatın kendi başına kırılan olduğunu kabul ederken itirazda bulunduğu nokta, kırılmanın eşitsiz bir şekilde dağıtılma çabası. Aynı biçimde, yası tutulabilirliğin ayrımcı tahsisi Butler'ı rahatsız eder.

Kırılma bir yerde bulunan güvencesizlik ise korunaksızlık olarak tanımlanır ve Butler tarafından daha geniş bir bakış açısıyla ele alınır: "Güvencesizlik, belirli toplulukların toplumsal ve ekonomik destek şebekelerinin eksikliğinden mağdur olduğu ve yaralanmaya, şiddete ve ölüme ayrımcı biçimde maruz kaldığı siyaset temelli bir durumu işaret eder. Bu toplulukların hastalık, yoksulluk, açlık, yerinden edilme ve koruma altında olmadan şiddete maruz

Judith Butler

kalma riski daha yüksektir. Güvencesizlik bundan başka, keyfi devlet şiddetine maruz kalan ve kendilerini sakınmaları gereken devlete başvurmaktan başka bir çareleri olmayan toplulukların siyasete bağlı azami kırılma durumunu da niteler. Bir başka deyişle koruma için devlete başvururlar ama o devlet tam da koruma ihtiyacı duydukları şeydir." Dolayısıyla savaş, sadece formel anlamıyla algılanmamalı; kırılmanın, ayrımcılığın ve güvencesizliğin yarattığı bir mücadele alanı olarak da değerlendirilmeli.

Butler savaşın, yası tutulabilir hayatları ve ayrımcılığı çerçeveleyen özelliğinden hareketle çokkültürlülük ve cinsel özgürlük gibi "çeperdeki" meselelerle ilgili tertipler de düzenleyebildiğini söylüyor. Beri yandan aynı tertiple beraber, gayrimuşru hukuki cebir veya hukuki kısıtlamaları dikkate almaksızın devlet gücünün kullanılması da kırılma üretir.

'İmha edilebilir hayatlar' (!)

Her beden, başka kırılan bedenlerin tehdidi altında olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Ancak günümüzde bu eski görüşün özel bir an-

lam kazandığı da unutulmamalı. Butler, söz konusu özel anlamın birbirini tanıma değil, aksine sömürü üzerinde yükseldiğini belirtir. "Tam olarak hayat sayılmayan"(!) bazı hayatlara, "imha edilebilir" ve "yası tutulamaz" damgası yapıştırılır. Bunlar bir topluluğa dönüştürülür, kaybedilen ve "şiddeti hak eden" bir kitle haline getirilir.

Anlaşılabileceği gibi "değerli" hayatlar, bu kitlenin hayatını bir tehdit olarak algılamaya koyulur; gerek ayrımcılıkla gerek baskıyla bezenen bir koruma ya da savunma mekanizması geliştirilir. Nihayet, "değersiz", "önemsiz" ya da "dışarıda" görülen bu kitleye mensup kişilerin hayatları sonlanınca yası tutulabilirlikten uzaklaşır. Butler'ın dediği gibi ölümleri rasyonelleştiren çarpık mantık, "yaşayanların hayatını korumanın koşulu olarak bu türden toplulukların kaybını normalleştirir."

Butler'ın vurguladığı bu akıllara seza tablonun en önemli sonucu, "herkesin özne sayılmayacağını" fısıldayan ve hâlâ kendine taraftar bulabilen kokuşmuş siyasi görüşlerin varlığını sürdürmesi. Böylesine tehlikeli bir yapının yandaşlarına öğütleyeceği yegâne şey ise ancak "kimilerinin hayatını hayat olarak kabul etmemek gerektiği" olabilir.

Butler, neredeyse tüm çalışmalarının odağında yer alan bu tür yok sayıcılıkları sonlandırmanın yolunun, meşurlaştırılan şiddeti eleştirebilmekten geçtiğini söyler: "Kişi şiddet aracılığıyla biçimlendiğinden, onun biçimlendirilişindeki şiddeti tekrar etmeme sorumluluğu daha da acil ve önemli hale gelir. Bir iktidar matrisi içinde biçimleniyor olabiliriz ama bu, hayatımız boyunca bu matrise sadık kalmamız ya da onu istemsizce tekrar etmemiz gerektiği anlamına gelmez."

Butler'ın tekrardan kastı, şiddetin "ahlaklaştırılması" ya da Ötekî'nin tüketilmesi. Bir bakıma "ahlaki sadizmin" devreye sokulması. "Ötekî"yi kaybedip kınama, sağ kalmayı başarmış özneyi imha etme girişiminden başka bir şey değil. Buradaki ikilem, katil olmayı seçmekle egoyu yenme arasında. Butler, bu ikilemden eleştirel sesin doğacağına inanıyor; daha doğrusu ahlaki sadizmle sorumluluk arasındaki ayrım, eleştirel sesin asıl dayanağı.

Kendini bir "erdem" olarak sunan ahlaki sadizm, gerçekte bir "zulüm kipi." Sorumluluk ise şiddet dışı bir çözüm gerektirdiğinden hakiki bir ahlaki buyruğa dayanmalı. O da herhangi bir formel yasada değil, "kendi yıkıcı potansiyeline karşı Ötekî'ni koruma çabasında" yatıyor.

Hepsinden önemlisi, kirlenmiş siyaset yerine, devletin uyguladığı şiddeti enine boyuna ele alabilecek (sol) politikalar geliştirilmesi gerekiyor. Bir başka önemli nokta, kimlik siyaseti üzerinden çıkar sağlama girişimlerinin acilen bitirilmesi zorunluluğu. Bunun için de "bir araya gelmez" denilen kesimlerin ittifaklar kurabildiği ortak zeminler (asgari müşterekler) bulunmalı.

Butler'ın önerileri, şiddeti tamamen yok etmez belki ama azaltılmasını sağlayacak kapılar aralayabilir. Kim bilir, belki gerçekleşir...

Savaş Tertipleri

Judith Butler

Çev: Şeyda Öztürk

Yapı Kredi Yayınları

166 s.

